

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права : проект закону №2689 від 27.12.2019 р. № URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67804 (дата звернення : 27.03.2021 р).
3. Шармар О.М. *Проблемні питання злочинів проти людяності. Кримінальне право в умовах глобалізації суспільних процесів: традиції та новації : матеріали міжнар. наук. практик. круглого столу, м. Харків, 15 трав. 2020 р. / [редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), Л. М. Демидова (заст. голов. ред.), А. П. Гетьман та ін.]. Харків : Право, 2020. С.417–420.*

УДК 343.98:001.89 (477)

Юсупов В. В.

*д.ю.н., старший науковий співробітник,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ*

КРИМІНАЛІСТИЧНІ НАУКОВІ ШКОЛИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ – ВАЖЛИВИЙ ОСЕРЕДОК НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Національна академія внутрішніх справ (НАВС) – це провідний заклад вищої освіти в системі МВС України. 11 червня 2021 р. виповнюється 100 років з дня заснування НАВС. Академія має багато досягнень на ниві освітньо-наукової діяльності у юридичній та правоохоронній сферах, зокрема відома своїми криміналістичними школами.

Осередок криміналістичних наукових шкіл НАВС формувався на кафедрі криміналістики, яку створено у 1964 р. У 1971–1979 рр. керівником кафедри був доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки М. В. Салтевський. У період роботи в закладі вищої освіти Михайло Васильович започаткував нові напрями у вітчизняній криміналістиці: одорологічні, акустичні дослідження; використання в розкритті злочинів слідів пам'яті і часових відносин. З цих наукових напрямів під його керівництвом та консультуванням захищено п'ять кандидатських і дві докторські дисертації (В. М. Мешков, М. М. Лисов), розроблено методики акустичного дослідження звукових слідів, збирання і використання запахових слідів, які отримали загальне визнання, зокрема й за кордоном. Іншим науковим напрямом професора М. В. Салтевського стала винахідницька діяльність у галузі криміналістичної техніки. Він розробив низку методик дослідження речових

доказів, новий метод виміральної фотографії та ідентифікації звукозаписувальних пристроїв; сконструював судово-метричний фотоапарат ФСМ-1. Запатентовано нові криміналістичні засоби і методи й отримано авторські свідоцтва на винаходи: фотоапарат судово-метричний (1972), спосіб ідентифікації магнітофонів (1977), методика криміналістичної ідентифікації людини за фізичними параметрами мовних сигналів (1989). Отже, на кафедрі криміналістики професор М. В. Салтевський створив науковий осередок, сформувавши криміналістичну школу, яка у подальшому плідно функціонувала.

Розвиток наукової школи М. В. Салтевського продовжували його учні та послідовники, багато хто з яких стали докторами наук, зокрема: В. М. Мешков досліджував часові характеристики подій, явищ і процесів, пов'язаних зі злочином; К. І. Беляков – інформаційне забезпечення розслідування злочинів за допомогою автоматизованих систем; В. Г. Хахановський – дослідження засобів та матеріалів відеозапису та основи криміналістичної інформатики; О. В. Одерій – розслідування злочинів проти навколишнього середовища; В. М. Шевчук – методика розслідування контрабанди та проведення тактичних операцій; П. Д. Біленчук – криміналістичне прогнозування та засоби пізнання у сфері судочинства; Ю. Ф. Жаріков – аналіз-синтез мовних сигналів з метою ідентифікації людини; О. В. Рибальський – проблеми розроблення експертиз матеріалів і засобів аналогового та цифрового відео,- звукозапису та ін.

У 1979–1985 рр. кафедру криміналістики очолив В. П. Бахін – доктор юридичних наук, професор, академік Міжнародної слов'янської академії наук, лауреат почесної медалі Р. С. Белкіна. Головними напрямками його наукових інтересів стали питання вивчення слідчої практики та удосконалення криміналістичної тактики. Саме цьому присвячено докторську дисертацію В. П. Бахіна – «Следственная практика: проблемы изучения и совершенствования» (1991).

Ця наукова школа поєднує докторів юридичних наук, підготовлених професором В. П. Бахіним: В. С. Кузьмічов («Слідча діяльність: сутність, принципи, криміналістичні прийоми та засоби здійснення», 1996), А. В. Іщенко («Методологічні та організаційні проблеми розвитку криміналістичних наукових досліджень», 1997), Є. Д. Лук'янчиков («Інформаційне забезпечення розслідування злочинів (правові і тактико-криміналістичні аспекти)», 2005), В. В. Лисенко («Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування податкових злочинів», 2006), Н. С. Карпов («Криміналістичні засади вивчення злочинної діяльності», 2008), П. В. Цимбал («Податкові злочини: виявлення, розкриття, розслідування», 2010), С. С. Чернявський («Теоретичні та практичні основи методики розслідування фінансового шахрайства», 2010), Л. І. Аркуша («Основи виявлення та розслідування легалізації доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності», 2011), І. В. Гора («Техніко-криміналістичне забезпечення контррозвідувальної діяльності», 2012), В. А. Колесник («Тактико-криміналістичне забезпечення виявлення, розкриття й розслідування злочинів органами Служби безпеки України», 2012),

Г. П. Власова («Спрощення кримінального судочинства України: історія, теорія, практика», 2014). Працюючи у НАВС, В. С. Кузьмічов, А. В. Іщенко, Є. Д. Лук'янчиков, Н. С. Карпов, С. С. Чернявський продовжили розвивати криміналістичну школу В. П. Бахіна, створюючи власні наукові осередки та поглиблюючи дослідницьку діяльність.

Наукова школа професора В. С. Кузьмічова продовжила дослідження організаційно-тактичних основ криміналістичної тактики, а також вивчення методологічних засад криміналістики, проблем слідчої діяльності, розроблення й удосконалення криміналістичних засобів та методів, удосконалення методик розслідування окремих видів злочинів, питання міжнародного співробітництва. У науковій школі два доктори (Ю. М. Черноус, І. В. Пиріг) та більше 20 кандидатів юридичних наук.

Наукова школа професора А. В. Іщенка посилила вектор методологічних засад криміналістики, напрямами її досліджень стали історія криміналістики; криміналістичне забезпечення практики боротьби зі злочинністю; наукове забезпечення криміналістичних досліджень; методика розслідування окремих видів злочинів. У науковій школі п'ять докторів (Л. Д. Удалова, Д. Й. Никифорчук, В. Г. Хахановський, О. І. Мотлях, В. В. Юсупов) та 21 кандидат юридичних наук.

Наукова школа професора Є. Д. Лук'янчикова вивчає інформаційне забезпечення кримінальних проваджень, а також питання криміналістичного забезпечення розслідування злочинів, тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій та проблеми методики розслідування злочинів. У науковій школі два доктори (К. О. Чаплинський, О. В. Таран) та понад 25 кандидатів наук.

Наукова школа професора С. С. Чернявського всебічно аналізує праксеологічні проблеми правозастосовної практики. До дослідницької роботи залучені п'ять докторів (С. М. Князев, В. Є. Боднар, І. В. Рогатюк, А. П. Запотоцький, І. В. Цюприк) та 15 кандидатів юридичних наук.

Отже, криміналістичні наукові школи НАВС розвиваються на основі започаткованих керівниками кафедри криміналістики двох наукових векторів – інноваційні дослідження нетрадиційних слідів злочину (дослідницькі напрями професора М. В. Салтевського) та удосконалення слідчої діяльності й методик розслідування кримінальних правопорушень на підставі вивчення тактики злочинців, сучасних досягнень науки і техніки (дослідницькі напрями професора В. П. Бахіна).

Криміналістичний науковий осередок НАВС робить вагомий внесок у розвиток юридичної науки і освіти, сприяє формуванню високого рівня професіоналізму правоохоронців та юристів, забезпечує єдність правозастосовної практики й освітньо-наукової діяльності у закладі вищої освіти МВС України.